

Đóa Huyền Lan

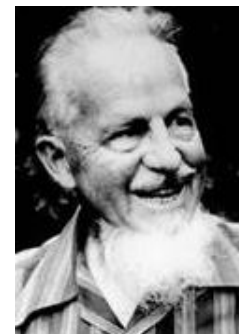
Từ đầu thế kỷ thứ 19, không những chỉ giới sưu tầm hoa lan mà ngay cả các văn nghệ sĩ vẫn truyền tụng và mơ ước một đóa huyền lan, một bông lan đen nhánh như hạt huyền, bóng mượt như nhung.

Người ta đồn đại rằng nếu ai làm sở hữu chủ một đóa huyền lan, người đó có thể triệu hồi được ma quỷ, nhưng tìm mãi chưa ra.

Năm 1934, Rex Stout, một nhà văn Hoa Kỳ, sinh vào năm 1886 tại Nobletown, Indiana, đã tạo dựng ra một loạt 72 truyện trinh thám tựa đề Đóa Lan Đen (*Black Orchid*) với nhân vật Nero Wolfe,

một thám tử mập phì sinh sống tại ngôi nhà bốn tầng tại Nữ Ước với một người phụ tá, một đầu bếp và một nữ nhân viên săn sóc vườn lan tuyệt đẹp trong nhà kiếng trên sân thượng.

Năm 1958, chuyện phim *The Black Orchid* do 2 diễn viên nổi tiếng: Anthony Queen và Sophia Loren thủ vai chính trong một chuyện tình cảm của nàng góa phụ quanh năm suốt tháng chỉ ưa mặc một bộ quần áo đen tuyền.

Vào khoảng năm 1979, chắc chắn có một số người trong chúng ta đã xem trên đài truyền hình, những đoạn phim với vườn lan đẹp để nói trên với tài tử William Conrad, người vừa thấp vừa mập đóng vai nhà thám tử trong một bộ chuyện dài 14 tập thực là hấp dẫn. Sau đó những người ái mộ nhân vật Nero Wolfe đã lập ra hội Wolfe Pack treo giải cho những chuyện trinh thám trong bữa tiệc tổ chức vào tháng 12 hàng năm tại Nữ Ước với tên: Huyền Lan Dạ Tiệc (*The Black Orchid Banquet*).

Năm 1988, Neil Gaiman lại tung ra một loạt chuyện ngắn với tựa đề *Black Orchid* nhưng không có gì đặc biệt.

Từ đó đến nay trên thương trường, danh hiệu Đóa lan đen đã được người ta dùng rộng rãi từ khách sạn, tiệm sách, nhà hàng, áo quần, ví xách tay, bình cắm hoa v.v...

Đặc biệt hơn cả là một loại nước hoa Tom Ford Black Orchid Collection do Lalique chế tạo chỉ bán tại tiệm Neiman Marcus, Nordstrom và những tiệm chuyên bán các thứ hàng hiệu đắt giá cho quý bà, quý cô. Giá bán những loại nước hoa này rẻ nhất cũng phải từ \$60 cho đến \$600. Loại nước hoa nguyên chất này chỉ có 0.5 ounce thuộc vào hàng sưu tập, mỗi chai đều mang một số hiệu riêng, có chữ ký của Lalique và giấy chứng thực. Đừng ngạc nhiên khi mở hộp ra chỉ thấy chiếc chai không, vì trong chiếc túi bằng nhung đen kèm theo có một ống nước hoa nhỏ và chiếc phễu vàng để đổ nước hoa vào bình. Nhiều khi muốn mua thứ nước hoa do Lalique vừa mới chế tạo, khách hàng phải ghi tên đặt trước mới có.

Trở về với hoa lan chính hiệu, từ trước người ta vẫn gọi những hoa lan sau đây là Black Orchid:

- *Coelogyne pandurata* của Mã Lai, nhưng hoa này đâu có đen mà chỉ có chiếc lưỡi có những vằn đen mượt như nhung.
- *Cymbidium canaliculatum* var. *sparkesii* của Úc Châu màu nâu sậm nhưng vẫn không phải là đen vì còn một chút màu trắng trong họng.
- *Epigeneium amplum* của các nước Á Châu cũng chỉ có chiếc lưỡi màu nâu sậm.

Coelogyne pandurata

Cymbidium canaliculatum

Epigeneium amplum

- Vanda Trevor Rathbone 'Banjong' của Thái Lan chỉ là màu xanh sậm mà thôi.
- *Trichoglottis brachiata* của Phi Luật Tân nhưng cũng chỉ là màu đỏ sậm với chiếc lưỡi màu tím đỏ.

Vanda Trevor
Rathbone 'Banjong'

Kể ra còn nhiều nữa và những cây này đâu có thể gọi là huyền lan được chứ.

Trichoglottis brachiata

Dù rằng hoa lan đen chỉ là một chuyện mơ hồ nhưng cũng làm cho nhiều người chú ý đến và đã mạo hiểm lặn lội trong rừng sâu núi thẳm hay miệt mài trong phòng thí nghiệm để tạo ra giống lan họa chãng chỉ có trong truyền thuyết.

Cymbidium sinense

• Cây lan *Cymbidium sinense* của Á Châu mà Việt Nam cũng có và gọi là Mắc Lan cũng khá đen nhưng tiếc rằng chiếc lưỡi có màu trắng đỏ hay vàng.

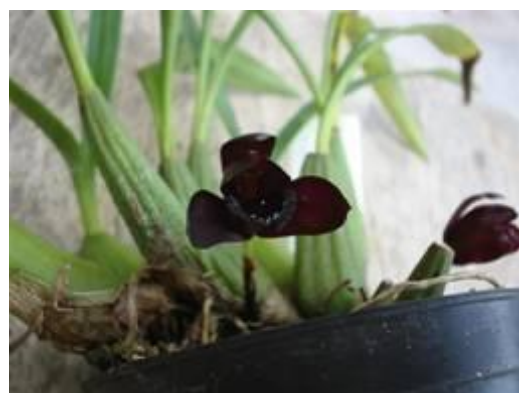
• Cây *Dracula vampira* do Luer công bố vào năm 1978, mọc tại núi Pinchicha, Quito, Ecuador cũng khá đen nhưng cũng không đen bằng cây lan *Maxillaria schunkeana* được tìm thấy tại Espirito, Santo Brazil vào năm 1993.

Dracula vampira

Maxillaria schunkeana 'Perola Negra' đã coi là cây lan nguyên giống (specie) có hoa đen nhất.

Đến ngày 11 tháng 3, năm 2008, người ta đã trưng bày cây lan

Maxillaria schunkeana 'Perola Negra'

Cây lan *Cymbidium Ruby Valley* 'Emperor' này cũng khá đen đấy chứ, nhưng vẫn còn lẫn sắc hồng.

Những nhà chuyên môn lai tạo giống lan đầu có chịu đựng tay, nhờ vào kỹ thuật phân tích và sự kiên tâm bền chí họ đã tạo những bông lan có thể gọi là huyền lan được nếu chúng ta không quá khó tính.

Cymbidium Ruby Valley 'Emperor'

Paphiopedilum Krull's Black Shadow
'Crystelle'

Ngày 22 tháng 9, năm 2007, các giám khảo thuộc chi bộ West Palm Beach thuộc Hội Hoa Lan Hoa Kỳ đã trao giải FCC/AOS với 90 điểm cho cây lan *Paphiopedilum Krull's Black Shadow* 'Crystelle', lai giống giữa cây *Paph. Ruby Mist* x *Paph. rothchildianum*.

Mùa Xuân năm ngoái, một số hội viên Hội Hoa Lan Việt Nam đã đến thăm vườn lan của Fred Clarke tại 1255 Navel Place tại Vista, California. Cũng nên biết thêm ông cũng là quản đốc cánh đồng 60 mẫu trồng toàn hoa Ranunculus đủ màu, danh tiếng tại Carlsbad ngay sát xa lộ 5 gần San Diego.

Trong chiếc nhà kính rộng mênh mông, người ta ngạc nhiên khi thấy một khu toàn những cây lá vàng úa, nhưng giữa đám cây đó nhiều cây lan mang theo những chùm bông đen nhánh mà bà chủ cho biết giá từ \$5,000 - \$20,000.

Cầm bảng tên lên xem mới biết đây là những giống cây lai tạo mang tên chủ nhân và đã đoạt được những giải cao quý của Hội Hoa Lan Hoa kỳ như:

Fredclarkeara After Dark ‘Sunset Valley Orchids’ FCC/AOS (Mo. Painted Desert x Ctsm. Donna Wise)

Fredclarkeara After Dark ‘SVO Black Pearl’ FCC/AOS (Mo. Painted Desert ‘Sunset Valley Orchids’ HCC/AOS x Ctsm. Donna Wise ‘Kathleen’ AM/AOS)

Fredclarkeara After Dark
‘Sunset Valley Orchids’ FCC/AOS

Fredclarkeara After Dark
‘SVO Black Pearl’ FCC/AOS

Mới đọc sơ qua ta thấy hai cây cùng do một cha một mẹ mà tại sao hoa lại khác nhau? Xin hãy xem cho kỹ cây Fredclarkera After Dark 'SVO Black Pearl' là do 2 cây cha và mẹ tuy cùng tên nhưng 2 cây sau đã đoạt giải HCC /AOS và AM/AOS.

Xin được nói thêm rằng Fred Clarke đã tạo ra những cây lan lai giống giữa 3 loài *Catasetum*, *Cycnoches* và *Mormodes*. Những cây lai tạo này đã mang về cho ông 11 giải thưởng của Hội Hoa Lan Hoa Kỳ gồm:

- 1 giải Award of Distinction (AD) Giải Đặc Biệt.
- 2 giải Cultural Certificates of Excellence (CCE) Giải Nuôi Trồng Tối Ưu.
- 5 giải First Class Certificates (FCC) Giải Nhất.
- 3 giải Awards of Merit (AM) Giải Nhì.

Chúng ta nên biết những giải của Hội Lan Hoa Kỳ đòi hỏi những tiêu chuẩn khá cao rất khó lòng đạt nổi. Bài đã khá dài, xin hẹn một kỳ sau nói về những cây lan đặc biệt của Fred Clarke cũng như tiêu chuẩn chấm giải của hội Hoa Lan Hoa Kỳ.

Cali. Hè 2008
Mặc Lan